

Panait Istrati în texte și în imagini

Mugur POPOVICI

Într-un Paris care a comemorat, pe 11 noiembrie, Ziua armistițiului Primului Război Mondial și, două zile mai târziu, victimele atentatului din 2015, în care au murit 130 de persoane (America are un 11 Septembrie al său, după cum Franța își are propriul 13 Noiembrie), evenimentele culturale își continuă propriul ritm. Unul dintre ele, aflat sub semnul lui Panait Istrati, a avut loc în Orașul Lumină în zilele de 10 și 11 noiembrie. Desfășurat sub patronajul scriitorului Dominique Fernandez, membru al Academiei Franceze, colocviul *Panait Istrati în texte și imagini*, organizat cu profesionalism de ICR Paris, reprezentat de Doina Marian, coordonator de misiune, și Silviu Popescu, responsabil de proiect, și de Asociația franceză „Prietenii lui Panait Istrati”, aflată sub președinția lui Christian Delrue, a avut în prima zi mai multe secvențe. În prima parte am urmărit prezentări de substanță ale unor universitari români și francezi: Zamfir Bălan – Casa memorială „Panait Istrati” din Brăila (*Panait Istrati, două limbi pentru o operă*), Dolores Toma – Universitatea din București (*Panait Istrati, povestitor sau gînditor*), Hélène Lenz – Universitatea din Strasburg, Departamentul de studii românești (*Despre câteva ediții ilustrate ale operelor lui Panait Istrati*), Cécile Folschweiller – Institutul național de limbi și civilizații orientale INALCO (*Despre „Ciulinii*

Bărăganului” – răscoala din 1907 în literatura română). Un moment cu totul special, de mare emoție, l-a constituit prezența artistului plastic timișorean Vasile Pintea, care, într-un dialog cu Denis Taurel, artizanul invitării sale la Paris, a evocat aventura sa artistică sub semnul lui Panait Istrati: ediția bibliofilă *Ciulinii Bărăganului*, imprimată în 1980 în 180 de exemplare cu 16 gravuri originale (acvaforte și acvatinte), o excepțională realizare artistică, de care autorul ei se simte foarte mîndru și astăzi. Lucrarea a fost tipărită de Asociația farmaciștilor bibliofili din Franța, actualul ei președinte, Jean Leliou, luînd parte la colocviu. Autorul acestor rînduri a prezentat comunicarea *Povestirile lui Panait Istrati și tentația cinematografului*, pfațînd astfel proiecția coproducției româno-franceze *Codin* (copie remasterizată), realizată în 1963 de Henri Colpi și încununată la Cannes cu Premiul pentru scenariu și Premiul comisiei tehnice. Filmul își păstrează, peste ani, nealterată poezia aspră a unei umanități marginale în căutarea unei oaze de puritate niciodată atinse.

Auditoriul numeros, cu o prezență activă la dezbateri, a făcut neîncăpătoare sala ICR Paris. În momentele de respiro, am putut privi sau răsfoi, etalate pe două mese, ediții recente sau de referință din operele istratiene apărute în Franța, dar și studii, eseuri, reviste, chiar și foarte recentul album de benzi dese-

nate (o premieră) *Istratii Le Vagabond*, semnat de graficianul Golo și apărut la Actes Sud în condiții de excepție. Librarul Jacques Baujard este, la rîndul lui, autorul eseului *Panait Istrati. L'amitié vagabonde*, publicat în 2015. Toate acestea îți dau un sentiment reconfortant, mai ales cînd te gîndești că în țara de origine editurile sînt mai puțin interesate în valorificarea operei și a posterității acestui scriitor. O surpriză plăcută la finele colocviului a fost întîlnirea cu Sidonie Mézaize, creatoarea primei librării franceze în România, botezată inspirat Kiralina.

Ziua următoare a fost rezervată Adunării Generale a Asociației franceze, care număra pînă de curînd 102 membri. Au devenit 101 prin dispariția, cu puține zile în urmă, a scriitorului Roger Grenier, președintele său de onoare, figură marcantă a peisajului editorial francez, prieten cu Albert Camus, considerat eminența cenușie a Editurii Gallimard, unde, de altfel, a inițiat editarea scrierilor istratiene în 1968. Ultima sa carte, apărută în acest an, cuprinde corespondența purtată între 1950 și 1983 cu fotograful de renume mondial Brassai, născut la Brașov, în 1899. Asociația pierde astfel un prieten discret și atent, omagiat cu emoție de președintele ei, iar România, un prieten. Dintre cei prezenți, am remarcat cîțiva distinși cercetători, mai vechi sau mai noi, ai operei istratiene, precum: Jean Rièrre, Daniel Lérault, Fédérica

Zéphir, Lucille Guesnier, Martha Popovici, Philippe Mauriras. Mi-a făcut o deosebită plăcere revederea, peste ani, cu universitarul german Heinrich Stiehler, venit special pentru eveniment cu soția, coordonator al ediției Panait Istrati apărută la Buchergilde Gutenberg, în 14 volume, între 1985-1993, și a monografiei *Panait Istrati. Despre dificultatea de a povesti o viață*, publicată la aceeași editură în 1990. Ceea ce mi s-a părut remarcabil a fost tinerețea de spirit a acestor persoane, care se împletea cu vîrsta tînră a celor care învață limba română în cadrul lectoratului de la Universitatea Sorbonne Nouvelle, Paris III, prezenți și ei la colocviu.

Dintre realizările din ultimul an ale Asociației „Prietenii lui Panait Istrati” se cuvine evidențiată achiziționarea manuscrisului *Domnitza de Snagov* pentru suma de 4.600 de euro. Cele două numere anuale ale publicației *Le Haidouc*, cu colaboratori din mai multe țări, precum și site-ul său: panait-istrati.com, vin să adauge un spor de cunoaștere pentru acest creator care a onorat în egală măsură două literaturi: cea franceză și cea română. Asociația își propune organizarea unei excursii tematice „Pe urmele lui Panait Istrati” la București și Brăila, în 2019, și organizarea, cu acest prilej, a mai multor reuniuni și întîlniri cu cititorii. Tot Asociația este la originea realizării unei ediții actualizate a corespondenței Panait Istrati-Romain Rolland la Gallimard, care va apărea în același an și a prezentării, în cîteva orașe din Franța, a manuscrisului recent achiziționat. Apreciind succesul deosebit al manifestării, ICR Paris și-a arătat disponibilitatea de a se implica și în alte acțiuni viitoare, în colaborare cu Asociația franceză.

Am plecat din Paris cu mulțumirea că, în Franța, Panait Istrati este onorat așa cum se cuvine și cu convingerea că va fi și în continuare. —